

Sune Askaner:

Fadershuset

– i tidens ström

I tidens ström får alla plats. För en tid är vi där, på väg någonstans. Vart går färden och vad är målet? Ett liv – kanske bara en tidsrymd mellan två årtal. Inte mer än så, men ändå tillräckligt, för däremellan finns den värld som varje människa fått att leva i, till en början med "fadershuset" i centrum.

En krönika om människor och händelser långt ner i Småland och i Sveriges sista krig.

Berättelsen har fortfarande "fadershuset" som bas men tar ett stort språng bakåt i tiden.

Berättelsen har till en början handlat om hur *fadershuset* – som en del av tillvaron – rasar samman och vad som räddas därifrån och får betydelse senare i livet. Det är ju ganska komplicerat att närmare utreda detta, där ingen riktig klarhet står att finna men ändå på något sätt kan framgå, kanske som en underström.

Av andra självbiografiska böcker jag skrivit under senare år kan man nog komplettera bilden och finna mer att ta fasta på. I den här texten har jag medvetet avstått från att skriva närmare om yrkes- och familjeliv, ambitioner etc – d v s hur livet såg ut i vuxen ålder från mitten av 1960-talet och framåt – ungefär ett halvsekel.

(Varför? Kunde man ju fråga. Varför tystnad om dessa 50 år? Svar: Därför att detta inte är någon självbiografi.)

I stället har jag i de avslutande delarna ägnat mig åt att hitta grundstenarna i "fadershuset" – fars och mors släkt-historia, som börjar i ett dunkelt 1700-tal och fortsätter i ett 1800-tal med något klarare konturer.

En utgångspunkt för denna tillbakablick var de fotografier som kom fram vid inventering av lådorna i skrivbordet. Dessutom fanns en hel del anteckningar och noteringar som främst min bror Sievert sammanställt. Det är pusselbitar som kan skapa något av en helhet, med fadershuset och den småländska miljön som grundperspektiv.

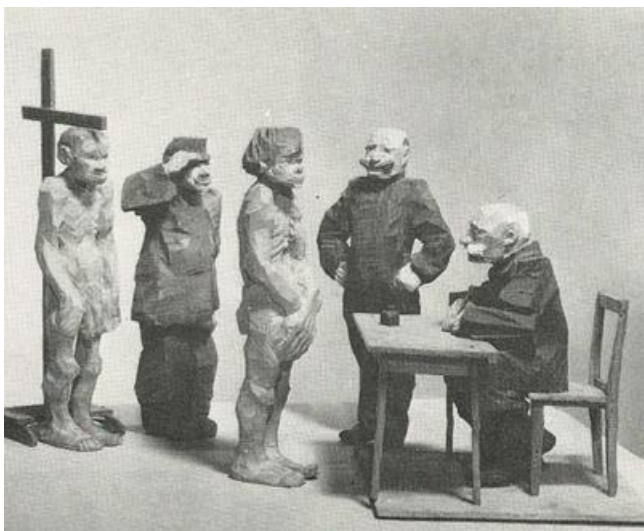
V. Soldat i Sveriges sista krig och en samtida som vittnar om den tidens soldatliv

Min farfars far, *Anders Persson Horck*, föddes 1791 i Tolg i norra Kronobergs län och skrevs in som indelt soldat den ¼ 1813 för rote nr 74 *Hornaryd*, som sorterade under Kalmar regemente. Det var under den sista krigiska perioden i Sveriges historia – som inleddes med finska kriget 1808-09 och fortsatte med deltagande i fälttågen mot Napoleon i Tyskland 1813 och anfallet mot Norge 1814.

Därefter har Sverige inte varit krigförande nation och har således åtnjutit en 200-årig fred, trots att många väpnade konflikter pågått runt våra gränser.

För soldaterna i den indelta armén (som avvecklades 1901) följde alltså en lång fredlig period, som endast stördes av den krigsrisk som förelåg vid unionsupplösningen 1905, då svenska trupper åter drogs samman vid gränsen mot Norge. Men genom förhandlingar kunde det krigshotet avvärjas.

Folklivsforskaren Mats Rehnbergs bok *Vad ska vi göra med de blanka gevär?* (1967) ger en bred framställning av svenskt soldatliv från 1600-talet och framåt med tyngdpunkt på 18- och 1900-tal. Han tar där upp en mängd aspekter: Mönstring, in-och uttryckning, gruppgemenskap, disciplin, pennalism, soldatsånger och öknamn och hur indelningsverket fungerade. Det är en väl dokumenterad framställning av det svenska folkförsvaret som det upplevts av många generationer.

Övre bilden: Beväringsmönstring under 1800-talet, skulptur av Döderhultarn, Axel Petersson, 1868-1925.

Nedre bilden: Prygelstraff ingick i den militära straffskalan, övervakat av högre befäl som räknade slagen, teckning F Dardel 1851.

Horck - inget önskenamn

Liksom flertalet av de nya soldaterna skulle Anders Persson få ett soldatnamn som passade bättre i arméns rullor än de *son-namn* som de flesta nyrekryterade hade. Enligt familjetraditionen hade han velat heta Horn (med tanke på Hornaryd) men ett adligt namn kunde ju inte komma ifråga. I stället fick han finna sig i att heta *Horck*, som inte hade samma klang och troligen var svårare att acceptera. Betydelsen av namnet var inget att säga om, för *horck* (eller i formen *hörker*) betydde i dåtidens svenska *rask och pigg* och borde därmed vara ett passande namn för en ung soldat.

Anders föddes i en backstuga som hörde till en gård i Tolgs socken. Föräldrarna var födda i mitten av 1700-talet. Man kan anta att han arbetade som dräng eller daglönare på gården, innan stugan blev för trång och han tog värvning som soldat. Ett viktigt argument för att ta värvning var säkert den s k *legan*, den penningssumma som utbetalades vid inskrivningen och kunde vara början till ett blygsamt sparkapital. Vanligare var nog att den togs om hand av familjen.

Under åren efter kriget i Finland 1808-09, fanns ett stort behov av nyrekrytering eftersom en insats av svenska trupper i kriget mot Napoleon var nära förestående. Beslut att gå med i *alliansen* mot Frankrike, hade överraskande nog (med tanke på att Sverige nyligen varit i krig med Ryssland) fattats 1812 efter överläggningar i Åbo mellan tsar Alexander och nye svenske kronprinsen, vilken skulle leda offensiven.